

Skriftetalet.

Om man frågar gällande katekesutveckling, vad som hör till ett skriftermål, får man svaret: Till skriftermål höra två ting: syndabekännelse och avlösning. Frågade man en svensk lekmannakristen, som icke kände skriftermålet från katekesen utan blott genom praktiskt deltagande i kyrkolivet, vad som hör till skriftermålet, skulle man sannolikt få svaret: Till skriftermålet höra tre ting: skriftetal, syndabekännelse och avlösning. Till den grad har skriftetalet vunnit fast fot inom vår kyrkas nattvardsfirande att mången knappast kan tänka sig en nattvardsgång utan skriftetal. Sannolikt skulle man kanske icke så sällan rent av träffa på den uppfattning att skriftetalet är viktigare än både syndabekännelsen och avlösningen.

Det är ingen tvekan om, att skriftetalet haft stora uppgifter att fylla. En må här bringas i erinring: den att avhålla ovärdiga nattvardsgäster från communionen. Denna sin uppgift får det emellertid nu anses hava fyllt och fullgjort så grundligt att nattvardsborden numera ofta stå övergivna. Naturligtvis är det inte meningen att skylla detta beklagliga faktum enbart på skriftetalet. Meningen är blott att framhålla, att ur den synpunkten har det icke längre något existensberättigande.

Att skriftetalet därmed skulle ha spelat ut sin roll, vore naturligtvis en förhastad slutsats. Det utgör tvivelsutan alltjämt mången gång ett ovärderligt led i skriftermålet. Men frågan är om det icke samtidigt mången gång bildar ett svårt hinder för nattvardslivets förnyelse i vår kyrka.

Nattvardslivets förnyelse måste gå genom nattvardens återförening med högmässan. Resultatet av den olyckliga friheten att efter behag skilja nattvarden från högmässan och förlägga den till eftermiddagarna eller kvällarna, har nämligen tillräckligt tydligt visat sig. Det har icke blivit nattvardslivets förnyelse utan nattvardens undanskjutande och nattvardsgudstjänstens förvandling till konventikel. Det stora flertalet kyrkobesökare får aldrig bevittna en nattvardsgång.

Det svåraste hindret för nattvardens återförening med högmässan är emellertid utan tvivel skriftetalet. Det måste redan i allmänhet betecknas såsom i högsta grad psykologiskt att i samma gudstjänst hålla tvenne predikningar. Det må ha gått i forna dagar, då man hade bättre om tid och mer av tålamod än nu. Det

må vid ett eller annat särskilt tillfälle kunna gå även nu. Men normalt är det otänkbart i en tid med så stor brådska och så stark konkurrens om själarna som vår. Alldeles särskilt gäller detta naturligtvis beträffande ungdomen som det dock alldeles särskilt gäller att vinna, om en nattvardslivets förnyelse verkligen skall kunna komma till stånd. Att i tider som den innevarande, då en predikan på ungefär en halv timma får anses som maximum för vad genomsnittsåhöraren orkar med någon uppmärksamhet höra på, försöka uppmuntra särskilt de unga till nattvardens bruk med ytterligare en predikan på kanske 20 minuter är otänkbart. Resultatet blir blott att högmässobesökarnas antal förminskas, eller att de flesta högmässobesökare komma först när skriftermålet redan är överståndet för att sedan avlägsna sig när offertoriespsalmen (eller kanske oftare Agnus Dei) sjunges. Utvecklingen synes mångenstädes ha gått därhän att alternativen icke äro högmässa med eller utan skriftetal, utan i stället nattvardsgång i högmässan utan skriftetal eller ock nattvardens fullständiga försvinnande ur kyrkolivet. Vi må beklaga utvecklingen huru mycket som helst. Det torde likväl vara omöjligt att fördölja den.

Olika utvägar kunna utan tvivel tänkas för att komma till rätta med den åsyftade svårigheten. Man kan tänka sig ett mycket kort skriftetal på ett par, tre minuter. Teoretiskt sett kanske detta låter ganska acceptabelt. I praktiken torde detta korta skriftetal vara omöjligt att förverkliga, utan att det enda kvarblivande intrycket blir prästerlig lättja. Denna utväg synes därför föga tilltalande.

Ett annat sätt att lösa svårigheten vore att stundom låta skrifftetalet ersätta predikan. Detta behövde i sak blott betyda att predikan vid sådana tillfällen flyttades från gudstjänstens mitt till dess början. Den borde nämligen då hållas från predikstolen och behandla dagens högmässa- (eller aftonsångs)text, blott med särskild hänsyn tagen till dess uppgift att ock utgöra en uppfordran till hjärterannsakan inför det kommande skriftermålet eller en undervisning om nattvarden. Härvid kunde den nya Handbokens ordning för nattvardsgudstjänst, högtidligare form, i allt användas (naturligtvis med två textläsningar) blott med den skillnaden att mellan Credo och Offertorium den allmänna kyrkobönen inskötes. Att ett visst antal högmässor finge ordnas på detta sätt synes vara en mycket sympatisk utväg.

En tredje möjlighet torde dock givas. Meningen med dessa rader

är närmast att fästa uppmärksamheten på denna. Den går ut på att ersätta skriftetalet med en agendariskt fixerad skrifteförmaning. Vi ha ju i regel varken doptal eller vigseltal. I båda fallen ersättes det fria talet i allmänhet av agendariskt bundna allokutioner. Varför skulle icke denna utväg vara acceptabel även i högmässan vid skriftermålet? Det är ju lätt att peka på andra kyrkor som slagit in på denna väg. Här vinner man det dubbla önskemålet att skriftermålet icke behöver nämvärt förlänga gudstjänsten och att denna tidsvinst kan inhöstas utan att prästen behöver leverera ett skriftetal som knappast kan undgå att göra intryck av vårdslöshet.

Detta synes vara den kanske bästa utvägen. Det var därför med odelad tillfredsställelse och största tacksamhet som man hälsade biskop Andræ's förslag, att prästen skulle ha rätt att då särskilda förhållanden därtill föranleda, i stället för skriftetal, läsa ett eller flera skriftord, vilka borde väljas så, att de bringa i åtanke såväl vår skuld som Guds förlåtande nåd. (Förslag till revision av den Svenska kyrkohandboken, s. 23 och s. 32). Beklagligtvis strök kyrkomötesutskottet dessa rader. Naturligtvis kan den enskilde prästen i alla fall följa den biskopliga anvisningen. Men det skulle varit gott för honom att ha stöd av en rubrik i handboken.

Härmed är det icke meningen att plädera för skriftetalets avskaffande. Det har utan tvivel fortfarande viktiga uppgifter att fylla. Det kunde lämpligen bibehållas vid ett mindre antal högmässor om året. Dessutom hade det sin givna plats vid särskilda nattvardsgudstjänster.

Skulle man trots denna bestämda reservation vilja påstå att den här uttalade uppfattningen är ett försök att utrota skriftetalet, må blott ytterligare tilläggas att skriftetalet på många ställen faktiskt redan är utrotat, därför att nattvarden är utrotad. I sådana församlingar kan det åtminstone inte bli tal om att komma skriftetalet till livs. Skall nattvardslivet på sådana platser kunna förnyas, kräves självfallet ökad undervisning om nattvarden. Men den bör alldeles säkert givas i den vanliga predikan samt framför allt i konfirmationsskolan och icke i skriftetal.

Valet mellan skriftetal och skrifteförmaning finge givetvis ställas i den enskilde prästens fria skön. Blott han kan bedöma de lokala förhållandena. Där blott tre eller fyra nattvardsgångar om året hållas i högmässan, borde de kanske alla ha skriftetal. Vid

upp till ett dussin nattvardsgångar om året torde ett skriftetal i kvartalet kunna anses rimligt. Även om nattvardsgång firades varje söndag, torde icke mera än en gång i månaden skriftetal böra hållas.

För 25 år sedan skulle författaren funnit vad han nu skrivit i hög grad betänkligt. 25 års prästerlig erfarenhet, till stor del vunnen inom Linköpings stift, har kommit honom att ändra uppfattning. För det viktigare: nattvarden, måste man i nödfall offra det mindre viktiga: skriftetalet. Detta får icke stå såsom ett hinder för nattvardslivets förnyelse. Frälsaren har befallt oss att fira hans åminnelse i den heliga nattvarden. Däremot har han icke givit några befallningar om skriftetalet. De första kristna firade nattvarden med glädje och dagligen. Vi få icke kringgärda dess firande med så stora försiktighetsåtgärder att dess bruk försvinner.

Här meddelas nu trenne exempel på skrifteförmaningar. I nästa nummer av tidsskriften komma ytterligare exempel att meddelas.

SKRIFTEFÖRMANINGAR

Att brukas i stället för skriftetal.

I

Välsignade kristna. Låtom oss öppna våra hjärtan för att med vördnad betrakta det nådens medel, varmed Guds förbarmande kärlek vid Jesu bord hugsvalar de själar, som hungra och törsta efter honom. Här dukas i dag Jesu nattvard. Här giver han åt oss, under bröd och vin, sin lekamen och sitt blod, såsom han själv, den sannfärdige Herren, har lovat. Så låtom oss då i tillbedjan böja oss inför honom och med nådehungrande hjärtan träda fram till det bord, där himmelska rikedomar utskiftas av honom som sade: Detta är min lekamen som utgives för eder; detta är mitt blod som för eder utgjutes till syndernas förlåtelse. Bevare han själv eder för att ovärdigt begå denna heliga nådes- och kärleksmåltid, utan hjärtats botfärdighet, utan tro på hans nåd, utan ett försonligt sinne och utan begär efter helgelse. Berede eder Guds Helige Ande till ett välsignat undfående av detta själens sanna bröd och denna livets kalk. Give han eder nåd att nalkas eder Frälsare i en levande åminnelse av honom och all hans kärlek och

att, i ödmjuk känsla av eder synd och ovärdighet och i barnslig tillförsikt till hans barmhärtighet, frimodigt framgå till honom som sade: Kommen till mig, I alle som arbeten och ären betungade, så skall jag giva eder ro. Tagen på eder mitt ok och lären av mig, så skolen I finna ro för edra själar. Så låtom oss inför honom bekänna vår ovärdighet och vår synd, så sägande:
(Efter 1811 års svenska Handbok.)

II

Käre nattvardsgäster. I vår Herres, Jesu Kristi, namn äro vi här församlade för att fira minnet av hans försoningsdöd. I den heliga Nattvarden skola vi bliva delaktiga av hans lekamen och hans blod. Ty brödet som vi bryta, är det icke en delaktighet av Kristi kropp? Välsignelsens kalk över vilken vi uttala välsignelsen, är icke den en delaktighet av Kristi blod?

Gören det till min åminnelse, befallde Frälsaren oss, när han instiftade Nattvarden. Så bevaren nu i troget hjärta minnet av den ousägliga kärlek som Herren Kristus visat oss, då han med sitt liv, sitt lidande och sin död försonade oss med Gud, och blev en orsak till evig salighet för alla som äro honom hörsamma. Haven för edra ögon Jesus Kristus, den Korsfäste, Guds rena och oskyldiga Lamm, som burit världens synd och köpt oss med sitt dyra blod. Herden gav sitt liv för fåren, den Rättfärdige led för syndarne. Näpsten blev lagd på honom för att vi skulle få frid och genom hans sår äro vi helade. Och han har dött för alla, på det att de som leva icke mer må leva för sig själva, utan för honom som har dött och uppstått för dem. Han har utgivit sig själv för oss till att förlösa oss från all orättfärdighet, och till att rena åt sig ett egendomsfolk som beflitar sig om att göra vad gott är.

Ty därför har Kristus instiftat den heliga Nattvarden, att vi skulle hava en synlig underpant på försoningens nåd, och med frimodig tillförsikt kunna trösta på våra synders förlåtelse och Guds eviga faderskärlek. Alla arbetande och betungade som i tro mottaga hans lekamen och hans blod, skola finna vila och ro för sina själar och mottaga den frid som endast han kan giva sina återlösta, som själv är Fridsfursten. Men hans blod skall ock rena våra hjärtan från synden, så att vi fostras att avsäga oss all ogudaktighet och alla världsliga begärelser, och till att leva

tuktigt, rättfärdigt och gudfruktigt i den tidsålder som nu är. Vi skola som hans utvalda släkte, hans egendomsfolk, förkunna hans härliga gärningar som han kallat oss från mörkret till sitt underbara ljus. Vi skola älska honom med hjärtats hela styrka, och med själ och kropp viga oss till hans tjänst; och det liv vi leva i köttet, skola vi leva i tron på Guds Son, som har älskat oss och utgivit sig själv för oss. Han själv förhjulpe oss därtill i nåd genom sin Helige Ande.

Så nalkens då i tron Herren, och mottagen hans heliga sakrament, eder till tröst och uppmuntran. Men böjen först edra hjärtan och knän inför den allsmäktige Guden och bekänner eder synd och skuld, så sägande:

(Efter Kirchenbuch für Hessen.)

III

Säll är den vilkens överträdelse är förlåten, vilkens synd är överskyld. *Säll är den* människa som Herren icke tillräknar missgärning, och i vilkens ande icke är något svek.

Så länge jag teg, försmäktade mina ben vid min ständiga klagan. Ty dag och natt var din hand tung över mig; min livssaft förtorkades såsom av sommarhetta.

Då uppenbarade jag min synd för dig och överskyldde icke min missgärning. Jag sade: Jag vill bekänna för Herren mina överträdelser; då förlät du mig min synds missgärning.

Därför skola alla fromma bedja till dig på den tid då du är att finna; sannerligen, om ock stora vattenfloder komma, skola de icke nå till dem. Du är mitt beskärm, för nöd bevarar du mig, med räddningens jubel omgiver du mig.

Därför, alla I, som allvarligt och uppriktigt ångren edra synder, och som redligt sträven efter att leva i broderlig kärlek till edra medmänniskor, och som viljen föra ett nytt liv i lydriad för Guds bud och hädanefter vandra på hans heliga vägar, nalkens i tron Herren och mottagen hans heliga sakrament, eder till tröst och uppmuntran. Men böjen först edra hjärtan och knän inför den allsmäktige Guden och bekänner eder synd och skuld, så sägande:

(Psalm 32:1—7. Avslutningen efter Book of Common Prayer.)

Knut Peters.